

L'OBJECTIU APASSIONANT DE JOANA BIARNÉS

La primera reportera gràfica d'Espanya repassa la seva trajectòria

TEXT ANNA GALDÓN

“Ringo Starr va obrir la porta i em va dir: ‘You!’. Jo li vaig dir, ‘please, only one picture’. Així va ser com em vaig passar quatre o cinc hores fotografiant els Beatles”. Era el 3 de juliol de l’any 1965 i el grup de música més famós de la història s’estava a la suite de l’Hotel Avinguda Palace de Barcelona. Venien de Madrid, a on ja havien donat una roda de premsa. Però, tot i haver-la cobert per al diari *Pueblo*, Joana Biarnés, primera reportera gràfica de tot l’Estat, no n’havia quedat contenta. “Sabia que havia d’anar a Barcelona”, sentència.

Així, amb aquesta tenacitat, perseverança i, perquè no, tossuderia, va aconseguir un bitllet a l’avió Superconstellation d’Ibèria que els portava a la Ciutat Comtal. “Un cop dins vaig anar al bany. En aquells avions no hi havia portes, hi havia una lona que es podia enretirar. Jo, que sempre portava la càmera i el zoom a la bossa, vaig col·locar l’objectiu a través dels ganxets i vaig començar a fotografiar en Ringo, que el tenia davant. Però em vaig emocionar tant que el guardaespalles em va veure i em va treure d’allà. Ara, ja estava contenta,

sabia que tenia un material que no tenia ningú més!”, recorda. Al cap d’unes hores, Biarnés aconseguiria un reportatge molt més especial i únic, la sessió de fotografies íntimes i quotidianes amb els Beatles.

“Tenia tan clar –recorda– que em faltava ‘la foto’, que vaig pujar pel muntacàrregues a la tercera planta de l’hotel”.

Evidentment, Ringo la va reconèixer.

“Un cop dins vaig pensar que si muntava el flaix de seguida em farien fora... així que vaig fer-ho sense, per no cansar i perquè pensessin que no sortiria res de bo.

"YOU!" EXCLAMÀ RINGO STAR AL OBRIR LA PORTA. AQUELL DIA ES VA ESTAR HORES FOTOGRAFIANT ELS BEATLES A L'HABITACIÓ DE L'HOTEL PALACE

Portava un carret 400 ASA i vaig anar fent. Un estava llegint, l’altre assajava... Em van preguntar per Barcelona, la gastronomia, el flamenc... Vaig marxar quan va venir Epstein, el seu manager. Abans els vaig demanar una foto tots junts, perquè vaig pensar que si no aquella història no se la

Original i atrevida enmig d’un món d’homes, la primera fotoperiodista catalana i espanyola recorda a setanta-set anys d’edat els inicis difícils, els reportatges fets per tot el món, les nombroses anècdotes amb personatges cèlebres o els reportatges sobre la dona treballadora.

creuria ningú”. Com que *Pueblo* ja havia cobert l’estada a Madrid, el reportatge “Una jornada con los Beatles” es va publicar a la desapareguda revista *Ondas*, i al cap d’uns anys, a *Rolling Stone*.

Aquesta és una de les moltes anècdotes de Joana Biarnés, fotògrafa poc coneguda pel gran públic, però molt recordada entre les celebritats de l’època per ser la responsable d’algunes de les imatges més representatives del franquisme i la transició. Nascuda a Terrassa el 1935, filla del fotògraf esportiu Joan Biarnés, va començar a revelar les imatges del pare de ben petita, per ajudar a casa. Tot i que volia ser telefonista, aviat va descobrir que la professió del

progenitor era també la seva passió. “Un dia van venir a casa uns excursionistes que havien descobert unes coves i volien fotografies. El meu pare anava tan estressat que els va dir que no podia, però els vaig dir que jo ho faria. No coneixia la tècnica en profunditat, si bé havia fet casaments,

A la pàgina anterior, Joana Biarnés en l'actualitat. Foto: Vicente Pruna.

A dalt, Salvador Dalí a Portlligat amb uns convidats. A la dreta, Rudolf Nureiev amb Antonio El Bailarín durant l'estada a Madrid del primer d'ells. Per fer la foto, Biarnés es va fer passar per la secretària del ballaor. Fotos: Arxiu de Joana Biarnés.

comunion... Anava carregadíssima amb el flaix (un *blaupunkt* alemany que pesava quilo i mig), la torxa, les càmeres, la maleta..., tot i així, vaig baixar per la corda i vaig fer la feina. Quan el meu pare ho va revelar va veure que jo tenia ull i va parlar amb el *Mundo Deportivo* perquè ho publicuessin”, recorda. Aquell va ser el primer cop que va publicar en un diari i firmat “Juanita Biarnés”.

TESTIMONI DE LES RIUADES

La firma, precisament, no ajudava. Biarnés era una dona, i tot i poder estudiar gràcies al suport del seu pare, no va tenir les coses fàcils. A la dècada dels cinquanta, només un 20% dels alumnes d'estudis superiors eren dones, i la majoria ho feien per status i no per tenir una carrera professional. Biarnés, que cada dia anava de Terrassa a Barcelona, sabia que era una oportunitat única, i no va desapropiar cap de les classes a l'Escola Oficial de Periodisme ubicada a la Rambla de Santa Mònica. Tot i començar amb certa por —la seva família era apolítica i no sabia “què s’havia de contestar” als professors—, va estudiar amb altres noies (com Montserrat Campanyà, filla del fotògraf Antoni Campanyà) i va rebre classes de professors com el fotògraf Luis Marsillach o el periodista Manuel Del Arco.

Aquest últim va ser un dels que més va marcar la trajectòria de la jove Biarnés. “El primer dia em va preguntar si m’agradaven els toros, i li vaig dir que m’horroritzava la sang! En acabar la classe, em va fer un encàrrec: el dimecres havia de fer un reportatge a l’escorxador”, recorda. Biarnés hi havia d’anar dimecres perquè era el dia que mataven de tot. Decidida, hi va anar a les quatre de la matinada. “Vaig quedar emborratxada de les olors, els crits... tant, que en acabar vaig demanar si havia més per fotografiar. I sí, el director em va portar al museu de deformacions! Vaig fotografiar una vaca amb dos caps, una cabra amb sis potes... Quan ho vaig dur a classe, Del Arco em va dir ‘vostè serà reportera’. Després d’això,

Joana Biarnés, de jove, prenent fotografies amb una de les seves Hasselblad.

ja vaig poder aguantar moltes coses”, recorda amb un somriure.

La duresa d'aquella jornada a l'escorxador no va ser res en comparació al que li esperava uns anys més tard: ser, juntament amb el seu pare, l'encarregada de fotografiar i deixar testimoni de les riudes de Terrassa

"VOSTÈ SERÀ REPORTERA" VA PREDIR-LI EL PERIODISTA MANUEL DEL ARCO QUAN VA VEURE LES IMATGES QUE HAVIA PRES EN UN ESCORXADOR

del 1962. Tot i treballar ja a Madrid al diari *Pueblo*, Biarnés s'estava a la capital del Vallès de visita, i tornava de Barcelona quan es va posar a ploure amb força. Va arribar a Terrassa en l'últim comboi, ja que pocs minuts després va caure el pont que permetia la connexió entre les dues ciutats. Un cop a casa, el seu pare li va demanar que preparés les càmeres mentre

ell sortia a mirar què passava. Però quan va tornar, recorda, li va dir que deixés les càmeres i sortís a ajudar. “La gent desapareixia pels forats de la claveguera”, recorda. Amb els primers raigs de sol, els dos fotògrafs van decidir anar a buscar les càmeres i dividir-se per cobrir-ho tot. En retrobar-se, Biarnés va agafar els rotllos i va començar a caminar cap a Barcelona per fer autoestop. Sense pensar-s'ho, va anar a revelar-ho a casa d'Antoni Campanyà. Quan aquest

va veure les fotografies va trucar Federico Gallo, responsable dels informatius de TVE, i les fotografies van servir per donar a conèixer la tragèdia a tot l'Estat.

En tornar a Madrid, va continuar amb la feina a *Pueblo*, diari a on treballava com a reportera gràfica. Sempre a la recerca de “la foto”, Biarnés aviat va aprendre que,

per destacar en un món d'homes, havia de ser única. Al principi, va haver de cobrir tot allò que les “estrelles” del diari, tal com ella mateixa defineix, no volien fer. Però aviat va començar a guanyar-se el respecte de companys i directius gràcies a l'originalitat. La clau era que ella feia les fotografies que no feien els altres. “Tenia idees, em colava als llocs, em superava... sempre volia demostrar que ells podien ser estrelles, en canvi, jo tenia idees”, afirma.

EN UN MÓN D'HOMES

Joana Biarnés és el gran testimoni d'una època interessant i, a la vegada, molt dura per a les dones que volien destacar professionalment. El franquisme no era la millor conjuntura, i menys per a aquelles que volien desenvolupar una tasca considerada masculina, com ara la fotografia. Tot i que algunes reporteres de guerra ja havien obert el camí (l'alemanya Gerda Taro és segurament la que millor exemplifica el perfil de dona reportera durant la guerra civil) no hi havia cap pauta per a aquelles que volien ser fotògrafes en un mitjà de comunicació, i menys, per a les que ho volien dur a terme en ple franquisme.

Segons apunta Hermine Catry, assessora tècnica de la Conselleria d'Educació i Ciència de Brussel·les, a l'article “Situación de la mujer española en el siglo xx” (*Revista Mosaico*, 1960), tan sols un 15% dels treballadors eren dones, i la majoria tenien feines poc remunerades. Amb aquest marc de fons, Biarnés va haver d'aguantar molt: crits i males paraules mentre fotografiava actes esportius, crítiques per anar amb pantalons o impediments per cobrir esdeveniments tot i tenir acreditació de totes les federacions esportives. Biarnés ho va passar realment malament el dia que un àrbitre va parar un partit de futbol Barça-Espanyol per culpa de la seva presència. Eren a Les Corts, i el seu pare li havia demanat que l'ajudés per cobrir les dues porteries. Asseguda a terra, amb una faldilla llarga i el seu coixí de sempre, Biarnés va començar a estar incòmoda: “Els crits del públic eren

espectaculars: “A fregar plats!”, deien mentre muntava les càmeres. Jo mai feia cas, però de cop veig que l'àrbitre para el partit, ve cap a mi i em diu que marxi perquè la zona està reservada. Jo li dic que sóc fotògrafa i em diu que no li prengui

'A FREGAR PLATS!' LI CRIDAVA EL PÚBLIC DE LES CORTS. POC DESPRÉS, L'ÀRBITRE ATURÀ EL PARTIT. NO ES CREIA QUE UNA DONA FOS FOTÒGRAFA

el pè! Fins que no va venir el director del camp no es va reprendre el partit. Va ser molt fort”.

Per moments com aquests, Biarnés sabia que havia de canviar el xip i prendre-s'ho el millor possible. No era l'única, la majoria de dones treballadores de l'època així ho havien de fer si no volien abandonar. Incansable, va decidir definir-se com a fotògraf (mai fotògrafa, ja que li semblava més equitatiu) i vestir molt femenina. Una determinació que ha estat sempre el seu tret més característic. Elegant, guapa i esvelta, mai va fer cap concessió a la professió.

I, curiosament, aquesta va ser una de les seves armes més infalibles: el factor sorpresa funcionava. Ningú s'esperava una dona fotògrafa i, menys, ben vestida. Però a més, hi havia un segon element: moltes vegades els homes creien que “no podria

fer res de bo” i la deixaven entrar a llocs privilegiats des d'on aconseguia grans instantànies.

Ara bé, malgrat aquests petits avantatges, la majoria de vegades el simple fet de ser dona ja li complicava les coses. A *Pueblo*, per exemple, no la podien enviar a cobrir temes a les Corts Generals de Madrid. “Els grisos em feien fora. Jo portava acreditació i em coneixien. Tot i això, em deien que tenien ordres de no deixar-me passar”, confessa Biarnés.

Altres dones es van trobar després amb les mateixes barreres. La Transició va obrir la porta a altres professionals amb inquietuds, encara que la presència femenina sempre va ser limitada. El que sí recorda

NO OBLIDARÀ QUAN CLINT EASTWOOD VA BESAR-LA ALS LLAVIS O QUAN JACK LEMON BROMEJAVA AMB ELLA MENTRE TOCAVA EL PIANO I BEVIA CERVESA

Biarnés són les corresponsals que es va trobar a l'estranger: “Tot i que no érem gaires, hi havia reporteres de guerra, sobretot nord-americanes. I, d'europes, n'hi havia la Cristina Spengler, molt bona en conflictes bèl·lics. Fora d'aquest àmbit

hi havia poca cosa. Sí que vaig coincidir amb algunes als Oscars, per exemple. Però fins als anys setanta no hi va haver el boom”.

PER TOT EL MÓN

Amb el tancament de *Pueblo* va arribar la que és segurament una de les etapes més interessants de Joana Biarnés. A través de les agències per a les quals va treballar durant dues dècades, va poder desenvolupar el seu talent i fer realment allò que més li agradava: viatjar per trobar històries úniques i, si podia ser, que mostressin la realitat de la dona treballadora. Amb el marit, el també periodista Jean Michel Bamberger, va crear l'agència Sincropress, i a final de la dècada dels setanta va començar a viatjar. Va anar a Mèxic, a on va conèixer la dona de Pancho Villa i on va visitar *la soldadera* de Cuernavaca, una dona molt gran que era l'orgullosa en-

carregada de portar el correu postal al mateix revolucionari mexicà; va recórrer el Japó per plasmar la realitat de les dones pescadores; va

fotografiar davant del Kremlin al cantant Raphael, de qui era la fotògrafa personal... En definitiva, va explotar la llibertat que li donava poder escollir. Va ser també llavors quan va creuar l'Atlàntic per cobrir rodatges nord-americans. El que recorda amb

DEMANDA A LA SÈRIE CUÉNTAME

De jove, Joana Biarnés treballava amb el pare. Fotògraf, poeta i un gran intel·lectual, Joan Biarnés només li va demanar una cosa el dia que li va exposar que volia ser fotògrafa: “Molt bé, t'entenc. Però no em facis baixar mai el cap”. Aquesta premissa i l'admiració cap a la figura paterna la van empènyer, el 2007, a interposar una demanda contra la sèrie *Cuéntame*, de TVE. A la ficció, hi ha un personatge anomenat Juana Biarnés que treballa a *Pueblo* manté una història d'amor amb el fill dels Alcántara. “M'hauria fet gràcia si no fos perquè, a la sèrie, el pare de Juana Biarnés és un guàrdia civil i un torturador, mentre que el meu pare era un professional molt honorat i estimat a Terrassa. Vaig pensar que hi havia de fer alguna cosa”, aclareix.

A dalt, la soldadera de Cuernavaca que portava el correu a Pancho Villa. A baix, els Beatles a Barcelona.

més emoció d'aquesta època és la trobada amb Clint Eastwood, a qui adorava. "Vaig veure que venia, amb aquells ulls... i les cames em van quedar clavades. Jo pensava que era absurd, amb tot el que havia fet...! Es va acostar i em va fer un petó als llavis. Per mi és l'anècdota personal i professional més entranyable". Precisament,

en un altre viatge als EUA, mentre cobria el rodatge de la pel·lícula *Front Page*, de Billy Wilder, Jack Lemon li va preguntar d'on venia. Quan va dir que d'Espanya, l'actor, que en aquell moment tocava el piano i bevia una cervesa, li va exclamar: "D'Espanya vénen a fotografiar-me? Sí que sóc important!".

D'anècdotes, històries i curiositats, Joana Biarnés (o Juanita Biarnés quan vivia a Madrid) en té per a tots els gustos. Resulta difícil resumir-ne la trajectòria en aquestes pàgines. Desperta, intel·ligent i molt inquieta, va arribar un moment, el 1985, en què es va cansar de la professió. Tot i tenir "cor de reportera", es va desamorar de l'ofici a causa de l'estil sensacionalista que s'imposava i va decidir obrir un restaurant a la casa que tenia a Eivissa. "Vaig veure que es perdia la sensibilitat i que no es valorava la feina del fotògraf. S'estava perdent el respecte als professionals. La nostra és una feina única, creativa, sensible, humana. Ara tothom publica el mateix, i a mi el que realment em motivava era obtenir allò extraordinari", recorda.

El canvi li va permetre desenvolupar una segona gran passió, la cuina, i acollir molts dels amics de l'època de fotògrafa. Joan de Borbó, Cayetana de Alba o Raphael i Natalia Figueroa eren habituals de Ca Na Joana. Després de quasi dues dècades a Eivissa, Biarnés viu entre Viladecavalls i la seva estimada illa, i prepara un llibre sobre la patata eivissenca. A setanta-set anys, ha participat en els actes commemoratius dels cinquanta anys de les riuades del Vallès i en l'exposició "Fotògrafos: la voluntat de contar", d'Enrique Cano, que té per objectiu fotografiar els professionals gràfics més importants de la Transició i que mesos enrere es va poder veure a la Fundación Telefónica de Madrid.

Precisament, pel seguit d'esdeveniments que pretenen redescobrir la seva obra, ha començat a digitalitzar el seu arxiu amb l'ajuda d'un periodista de Terrassa. "La llàstima —explica— és que no hi ha els negatius de l'època de *Pueblo*. Quan va tancar, es van perdre. És l'única cosa que lamento de la meua carrera, no haver-ne fet còpies abans de deixar-los al laboratori". Però en aquella època només volia fotografiar, i no es va preocupar de la resta. Per ella, només hi havia una finalitat, un objectiu. Tot es reduïa a la senzilla i a la vegada increïble i complexa tasca d'aconseguir "la foto". Ç